Vasárnap.

(Novella.)

Végig az ut üres.

Csak a patak hidja karfája mellett áll két csökött malacocska. László Mártanén jószágai. Az öreg asszon szunnyad.

Ezt lesik, az örökké kódorgó álattyai s a nagy kapu hasadékán a faluba sétálnak. Vót ugy egy nyihánszor, hogy este a határbakter szedte essze őköt a temető árkából. Mártané hütségölt ijenkor. Met öreg özvegy vót s a malacokon küvel mindent el- s kipucoltak az élettyiből az unokái. Most aluszik nannyó s a malacok az urak.

Arrébb a tempolom felé lassu szellőcske borzolta az ut porát s fiatal geszkönyefák lombját rázogatta.

Az ég tiszta. Báránfellegök kotolnak a peremin. Idegön embör nem érözi, az idevalók hezze szoktak: a lebegőbe terjedő jó büz a zsenge veteményök illattya. A hosszumezőről s a magosponkról ömlik a falu felé.

Mindön zsalugáter titok és mindön élet tájékán a csend.

A hid karfája mellett nyutózik az egyik malac. Feni a hátát a kerékvetőhöz. Jól eshet, a farka egyenesre gyengül. Göcög. Még a száját tácsa, ahogy belé hengeredik a porba. Négyfelé veti a lábát. Nálább ur igazán nincs ma!

Vecsörnyére essőt harangoznak. Huszat se kondull, abba hagyja.

Csend vagyon az egész világon. Azér az se biztos, hogy mejik zsalugáter megül szóllal meg valaki:

— Vajon kié lehet?

— Abbiza a Mártanéé — halaccik vissza valahonnat.

— Vajon? — kérdi.

— Sze bizonyos. Még két ijen csökött malac nincs es a faluba.

— Nincs — mongya az előbb beszéllő. Ki az ablak megül, — az ablak megi. Szembe.

Mari s az uton tul Pál Feriné.

Leskőttek a zsalugáter megett. Mut vasárnap es, jövő vasárnap es. Nem izengették. A vecsörnye előtt mindakettő a zsalugáter megi kuporodott. Akármejik kezte, csak felelt a másik.

Aszt kérdi Pál Feriné:

— Mit ettetök?

Az ura kétesztendeje hótt meg. Azóta ő csak jót eszik. Se gyeröke, sem emböre. Teheti. Elég nagy a birtok. Mari az emböre ételit főzte ma. Nyilván merő megelégödéssel mongya:

— Savanyót.

— Hust es?

— Hát. Félfont marhahust süttem meg.

Pál Feriné markába nyomja a száját. Hogyesne? Miképp lehet az, savanyó után marhahust sütni?

Hallgat egy kicsiddég.

— Tugyazisten, én nem tudok enni. Rizskása levest ott hagyám. Ott a csürkét. Nem kellett. Eppeg, no eppeg a pánkóból csiptem egy falást. — Nehogy ne hajja a szomszéd asszon, megesmégöli ő — a pánkóból.

Mari szeme abba a pirba mérőggel teli.

— Nete — gondojja — be felhorgya az orrát. Pánkó? S abból es csak egy falás? Pedég leánkorába két ünge se vót. Napszámba járt tavasztól őszig. A szégyöntelen.

Mari szóllani se akar, huhog magába. Miképpen a zsalugáter aszt es eltakarja, hogy a nyelvit ötögeti.

Pál Feriné hallgat. Odatalált. Ne legyen nyugta Marinak még vasárnap se.

Eccer igy kevénködött előtte:

— Láddeg, János méges eljár hezzánk mindön este.

Jánosér a pánkó. Jánosér a kevén gyülölködés közöttik. Érte. Igaz, hogy immár hiába. Nem ojan embör ő. De Mariba belé lehet verni hamar . . . amér János lett az ura.

Méges megkérdi:

— Otthonne a gazda?

Szemből az ablakból fojtottan hangzik:

— Aluszik.

— Micsenál te!?

Már a menyecske nem türi maga előtt a ketrecőt. Kiakassza a zsalugátert. A fényösségbe hunyorit egyet-kettőt. Be büszkén beszél az uráról!

— A hajnalba kivót a buzafödekre. Osztáng megvakará a lovakot az uram. Dél lett, mire végezött a szekerekkel, a tengőkenéssel, — az uram. Hogy mijen dógos az én emböröm! Montam azután, hogy megettük a délt, szunnyadna egyet kijed, mondom, hiszön vasárnap vagyon. Le es feküttt. Megérdömöli az én uram, legalább vasárnap fejibe a nyugodalmat.

Ha odalát a zsalugáter megi Mari, lássa, hogy az özvegy szemeköze huzódik essze. Met való, hogy János dógos embör vót mindörökké. Jó embör . . . Csakhogy Pál Feriné rég tugya. Aszt es, hogy János Marinak az ura. Hát azér ne mongya az a fehérnép onnat az ablakból annyit, hogy az ura, hogy az ő ura . . . Neki ne.

Azér másonnat kaparász:

— Marika te!

— Hallom begyeskedik átall a fiatal asszon.

— Kiültöke?

Mit kérdi? Tuggya, hogy ki. Mit tegyen az embör vasárnap a vacsora üdőig? A puckon ül s nezi a világot. Csudálkozik rejta, mint a pásztor az égön. Ha ess, azér, hogy métt nincs szép üdő. Ha nap süt, azér, hogy mikor lessz firriss szél. Be ravasz eze a Pál Feriné, odaátal a zsalugáter megett. Fajta. Rossz fajta. Ez a bódogsága.

Megpirul Mari s hullassa magából, mint a rossz rosta a kölest:

— Hát ládde, előbb megkéne itatnom a nagy gőjét. De azután ha kijönnek a vecsörnyéről, én es kiülök. Átal jössze tám téses? — Ugy kérdi, mintha nádmézet szopna.

Olvad es Feriné, de nem a jó szivitől:

— Tám átal. Hínak es.

— Hova te?

— Ángyomni.

Abiza ott tánc lesz ma. Tugya Mari. Biggyent s tágicsa az orra tövit. Döfi Ferinét, ezt a szégyöntelent. Met özvegy s met irigy.

— Jó nektök. Jó az özvegyöknek. Arra járnak, oda mennek, ahova eppeg kedvik tarcsa.

— Oda. — Szóll a másik, incsább szomorúan.

Mártanén malaccaiból semmise láccik. A szőllőponkon járhatnak azóta. A vecsörnyésök jövögetnek a szeren lefelé. Mari rendösön bételi a zsalugátert. Arrébb áll Pál Feriné es.

Kiki dógára, mig a pucokra ülnek.

A fiatal asszon a miesnapi surcot — még jó, hogy rejta vót, ugy neki csött a vén gője — béjövet a szépel cserélte. Mielőtt a kapu elé indul, bépillant a házba. A gyermök aludt. Szokásból tette, mintha vasárnap, ijenkor az anya kedvibe kévánt vóna járni.

Az uton kopogtak az öreg asszonyok csizmái. Ejisze jőnek es már kifelé a tempolomból. Kiülhet

mindenki mosmár a pucokra. Nem nezik lebzsölésnek.

Még egy pillantat. Békócsojja az ajtót. S kilippen a kapun.

A pucok más végin ott ül már valaki. Mari csak elcsudálkozott. Az ura vót. Térgyire ereszkődött előre, a két könyökinn. Szivarat tekert.

— Há kijed, ugyanbiza, mikor vetemődött ki?

— Tavaj ijenkor.

János facsarta a szivarat. Sehogyse alkotódott. Hanyatt fekütt az estállón ma délután. Két kujakját feje alatt felejtötte. Megzsibbadt. Ijen finom munkára, szivar tekerésre sehogyse akart jól szolgálni.

Mari vette es eszre.

— Hajjae János?

— Ehe.

— Eszt a zsiros harisnyát levethette vóna. Fehér patyollat az ünge, degetős a harisnyája. Még a cigányok es felőtöznek vasárnapra.

— Azok fel.

— Kiül ide a pucokra s mutogassa, hogy mijen fájin egy gazda. Még vasárnap sem őtözik.

— Esment szaporán beszélsz, ejisze azér, mert vasárnap van.

— Kell es. Kijeddel örökké perelni muszáj. Miesnap azér, hogy ne vegye fel kaszállóba a jó kurtit, vasárnap azér, hogy ugy őtözzék, ahogy a mógya.

— Ehe.

Az ura uszittására kedvetlen Mari.

— János hajjae, mig megnem gyülnek mindenütt a népek huzóggyon bé.

János jóllakott vót s jól alutt délután. A jókedvit nem hányta el hamar. Hergelte tovább őt:

— Estérete. Estére lelköm. Ugy kiőtözöm! Ojan legén lessz az urad, hogy ojan nem vót még — ágyba.

Nyelt az asszon. A pucok más végire kuporodott, az embörre nezött. A kalapja árnyékot vetött a szemire, de piroslott ránc nélkül az egésség az orcáján. Alább, a bajussza kunkorodott. Alább, a foga fehérödött. Itt vót a jókedv, — a Jánosé. Az emböré!

— Kolontos kijed János. Az.

Tekintött elfelé. A Némáéknál kijöttek már az öregök. A harangozóék es kiültek. Eppeg átal akart szóllani, hogy kiülteke, amikor odabalaccot:

— Hát kiültetöke no?

Feriné vót. Nagy pucba. Mintha husvétra őtözött vóna. Kikészült. Szemből a kapuból errefelé tartott.

Mari odavette a fejit. De látta hirtelen, hogy a gazda szeme es emelkődött a fődről. Még könyökölt a térgyin, de odavigyázott már arra a maskurára.

Bezzeg. Vele, ha beszéll, reja se néz. De mihest, — bezzeg. Azér es csak ugy szürte viszonzásul a szót Ferinének, mintha köccsönbe adná:

— Kiülénk. Hova menyen a fijatal özvegy?

A pedég billögött, mint a veréb a buzaszálon. Sarka alatt ropogtatta a kövecsöt. Két ujjaközött megvonta a száját s átal pillantott közöttik János felé.

Mariba felszusszant a nehagyd. Ugy tudta, hiszön leánkorikba nem eccer megesött, hogy Feriné nem átallotta a szüves beszédjit Jánostól . . . Haddel özvegy! Az én uramnak békit haggy! Ne tatarkogy itt. Ha jöttél, itt vagy, ha elmégy, még jobban teszed. De, ha marace, akkor vigyázz Feriné.

János nem hallotta, nem látta a csendes háborut, mi a két fehérnépbe lábatlankodott. Mari szemiből tisztán. Az özvegy orcájából kényösön.

A felesége igy szóllott osztáng:

— Aggyon az Isten Annis. Nem ülszele?

Aszt akarta eppeg az özvegy. Azér jött. De közből üjjön, vaj jobb, ha megáll szembe? Jobban lát. Jobban.

— Megállok. Ültem én ma egy versöt odabé.

János biztatta:

— Sze állhacc. Megtart a lábad. A meg.

Mari elkapta tőlle a szót. Esmégölte. Kicsiddég huzta a foga alatt. S nézdölte az özvegy lábát.

— A meg.

A bolond hitte, hogy ügyesök. Még tótta es:

— Meg biza. Erőssek.

— Kényösök. — Pillantott János.

De nem hagyta Mari. Mint a szigoru kántor a cigán temetésin a kebelit, ugy erögélte:

— Szigoruak egy kicsit a lábai az özvegynek.

— Lehetnek. De én nem es járok velik mezitlább, miesnapse.

— Tehetöd Annis. Tehetöd. Telik cuggosra. Füdzősre. Még könnyü csizmára.

— Nem azér te Mari, hogy tellenék. De, igaz, hogy nem ájja a lábamszára se a hidegöt, se a melegöt.

— Nálatok örökké nagy vót a mód Annis. Mos még szegén urad után egyedül marattál . . .

Az egyedül maradás fájjon neki, kévánta Mari.

Az embör a pucok végin elhányta a szivara végit. Az asszonylepcsögést fiakrajcárba se vette. Jár a szájik. De nem embörnek valót beszélnek. Öblögetik a leget. Surojják a semmit. Nagy a nyelvik! Méges annyi, mint a nyelvetlen harang szója. Ha hallom, hivő vagyok. De, ha hallgatom, nem vagyok embör.

A feleségé felé fordult:

— Attále innya a gőjének?

— Igen.

— Hát a malacoknak?

— Azoknak es.

— Akkor jó.

Hátra dőlt. Esszecsött tekéntete az övzeggyel. Miként dologtalanul tőtötték az üdőt, nem sajnálta osztáng tovább. Huncfuccságból. Legén korába es igy teve, ha esszeakasztott valahol a leánokkal. Azok aszt se tudták, mett a jó kedv. Mett a kacagás. Nezték egy darabég, osztáng vele kacagtak. Fehérnépek vótak s legén kacagott rejik. Mindegy vót, hogy ki s mér. Legén vót. Az özvegy se vót más. Vissza felesölt ő es. A nyelvit utánna tótta. Ajakán sikálgatott vele a mosojodása után.

Mari, kinek asszon gondját megrázta az ura a malacokkal, elfermede ijedten. Az özvegy s az ura? János? Ijen szemérmetlenül tennék? Eppeg előtte, fényös nappal? Vasárnap fejibe? Széjjel pallott vóna gorombán a két ocsmán között.

János előzte. A firmamentum széjibe vetődött a tekéntete s ahogy ámult-bámult, ugy tett, mint a guzsajosbeli vénasszonyok, ha mesét mondnak. A szomszédba céloznak s bütibe vagdos rosszakarattyik.

— Az éjjel tiszta lesz az üdő.

Az özvegy lehe keccőr megszakadt. A fija reménységtől vaj a régi bubánattól.

— De mijjen! Jó üdők járogatnak mostanság. Szénának valók. Ijen széna nem vót, amijen az üdőn leszen. Vágattam, csak ugy peróbára egy szekérderékra valót. Mint a harmat ojan. Lágy, mint a sejöm.

Ez kellett Marinak, hogy igy beszéjjenek.

— Hazahoztátok?

— Met ott hagytuk! Haza hát. A szin alá terittettem. Teli vagyon a büzivel az életöm.

Mari vár, szegén, de osztáng odasisteredett.

— Ehe. A reggel erőst viszketött a sarkom. Megváltozhatik az üdő még az éjjel, az üdőd, özvegy.

— Nem hiszöm én aszt — felelt az özvegy. —

Vótam a pincébe. Egy békát se láttam. Mind a vackába vót ugy láccik.

Az embör felé monta egyenöst.

Mari mán nem hallhatta őt. Nyuzta a bessejit s kiteremtötte:

— S megázhat a te szénád özvegy még.

Ecceribe tisztába vótak az asszonyok. Nem kerülgette tovább a kényös se:

— Az én szénám megnemázik, hiddelsze Mari. S ha megázik? Esztendijenkorra megszárad a másik.

— Meg.

Mintha hammas fazék, ha fődre hull, ugy hangozék ez. Esszependerednek, ha János gazda kinem szóll az utra most:

— Hova menyen az a sok legén, lán?

A tempolom felől tekerődött egy sor, kartonfogva az asszegből.

Feriné odase nezött. A szemivel vitte vóna Jánost:

— Táncba mennek azok. Ángyomnitt lessz ma. Nem jötöke János?

— Nem — suhogott Mari.

János hallotta a felesége szavát. Tudta mán, hogy rázza a lelkömöt az izé. Ellenközött, hagy tanójjon az asszon:

— Hogyne! Elmenyek. El én. Hónap ugy es a szénába kezdünk. Legalább utójjára táncolok egyet.

Feriné azon hirtelen bévetődött a házasfelek közi a pucokra.

— Hát te Marika nem jössze? Jöhetnél. Szépöm — okoson kérte az özvegy, nehogy utánna mondhasson valamit a másik.

Nem szóllott Mari! Felszökött a hejjiről. Vót es, nem es, bélépött a küskapun.

Nem nezhette tovább ennek a mestörködéssit.

A gazda tudván tudta, hogy megnem áll a hideg házig. S ott a zsalugáter megül, a pucok felett hallgassa, hogy mit mond ő tovább az özvegynek.

Elnyujtá kényelmesön lábaszárát az ut felé. Vaj kettőt kacsintott Ferinének. Osztáng várta, mig felijjik érkeznék az asszon s tette: sóhajtott. Mint, ahogy a legénbikák szokták ijentájba.

Nem tellött fertájnyi miatyánk se, hallotta, hogy kotorászik valami az ablakába. Az asszon.

Hangosan felkiálta:

— Mia? Tám férgek lakoznak a házam falába?

Nyomba csend. Csak az özvegy papucsa csikorodott. Tözzsölte egymáshoz a sarkát. Szüve likadozott. Nyelve égött. Ijenforma állapotba lábával véleködik a fehérnép még özvegyönn es.

János addég fülelt. Harisnyája mocskán vezetgette a hüvejkit. Ahogy nagyapja, apja tette örökkétig, ha rosszba szüvesködött. Hirtelen négyujra fogta a bajusszát. S tette játékoson:

— Haddel Annis, ügyes özvegy! Ma este s éjjel ojant táncolunk, hogy bészakad alattunk a fő̈d. Tucce te özvegy?

Hogyne tudott vóna. A szemehéjja, a lábaina reszketött annak.

— Mikor jötök fel János?

— Jőni ugyan nemigen jövünk. Met gyermök es vagyon a házba. De én elmenyek veled.

— Hamar jere János.

— Mihest a csorda hazajött. Eppeg falok valamit. Harisnyát huzok. Felőtözöm.

— Hát Mari?

— Őe? Gyermök vagyon. Itthon a heje.

— Hallgassze meg János — pironkodott az özvegy közelibe — egyetse égy te idehaza. Délre csürkét süttem. Megnem ettem. Elviszöm oda. Pánkót es egy zsebruhával. Ott ehetöl.

— Fájin leszen Anniska. Ugyes teszek, csak hozzad.

Az özvegy állott es mellőlle.

— Még benézök. Kinyittom az estálló ajtaját a tehennek.

Sietött az uton átal. Porfelleg utánna, bélepte a sok szoknyája ajját, mik a horgas ina körül vetélköttek.

Az embör utánna nezött. Marira gondolt. Tisztán, met jókedve vót, látta meg, hogy szép az özvegy dereka. De — s a marka izzadni kezdött — szebb a Marié. Az özvegyé domborodik két ódalt szépön. De lágy lehet, mint a kelő tészta. A Marié? Inas. Szinte ropog. Kemény, héjjas. Mint az őszi barack . . . Szebb a Marié. Az övé igen.

Még két szivarig elüdögélt magába ott. A nap lement a szőllőponk megi. A fesszeg felől csengők szója jött. A csorda közelödött.

Nyutózott egyet. A küskapu elé rugta a támasztó követ, ne ájjanak heába a jószágok, ha jőnek. Teli merte osztáng az itatóvájjut. Mire a házba ért bészürkülött.

Senkise vót ott. Vajon hol az asszon? Töri őt a bubánat? Nem baj. Tanól.

— Marika héé!

Semmi a szó.

— Feleség héé!

Boszorkány vartyogott a setét, hidegházból:

— Mi baja? Ott a harisnyája. Az ujj. Ötözzék s mennyen a bálba.

— Mia te?

— Mennyen, mennyen az özvegyihez. Táncba s a szénába.

Lassan jött elé. Borzas a haja. Veress a szeme.

Az embör látta. Beccsel, jól mondá:

— Aggyon az Isten jestét neköd.

A macska dözzsölődött Mari lábához. Érözte, hogy fejésre járhat az üdő. Sziszmogott darabég s nyávogott szomoruan.

— Ejiggy tatar! — agyarkodott az asszon. Erőst ruga az állaton. A kanapé alá hengeredett fájdalmába.

— Ejiggy téses a bálba! A gazdáddal. Ejiggy!

A gazda beszélt:

— Hát teddsze el a harisnyát, Mari.

Ő a pest alatt piszkálta a tüzet.

— Süket vagye? Hát a gyermök ette?

Szélbe kérdőzött. Fordult hát:

— Vetök egy kicsi szénát a lovaknak. A disznyópajtát megnyittom. Hallom itt vadnak az udvaron.

Az ajtónál utánna veselködött az asszon:

— Hát a táncba?

János rejaharapott a nyelvire s megmonta tisztán ugyanvalóst:

— Gyermök vagy te asszon. Sze csak teréfa vót az egész.

Mari pedég állott ott hejbe, mig a haragát lenem győzte. Két hálás könnyüje lefutott a szája széjin, még akkor es, hogy a macskát megsimogatta s édös tejet tőtött a tángyérkájába.

Máriára harangoztak eppeg.

Bo-Sin Endre.

Egyetemi hallgatók figyelmébe!

HEIM ANTAL borbély- és fodrászüzlete

a Takaréktár-utca elején.